

РЕШЕНИЕ

на Постоянната комисия по стопански науки и управление на НАОА за резултатите от извършено оценяване по процедура за програмна акредитация на професионално направление 3.8 „Икономика” в Колеж по мениджмънт, търговия и маркетинг

1. Хронология на процедурата

Процедурата е открита с решение на Постоянната комисия по стопански науки и управление от 10.01.2018 г. (Протокол № 1) по искане на висшето училище (вх. № 869/ 28.12.2017 г.).

На заседание, проведено на 18.09.2019 г. (Протокол № 24), на основание чл. 88а, ал. 4 от ЗВО и чл. 12, ал. 6, т. 4 от ПДНАОА, членовете на ПКЧНУ приеха доклада на утвърдената с решение на Акредитационния съвет на НАОА от 10.01.2019 г. (Протокол № 1) експертна група в състав:

1. Доц. д-р Стоян Киров, Икономически университет – Варна
2. Доц. д-р Соня Чипева, Университет за национално и световно стопанство
3. Проф. д.ик.н. Таня Горчева, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Наблюдаващ процедурата от ПКЧНУ: : доц. д-р Емил Трифонов

Експертната група е извършила проверка в КМТМ през периода от 12.05.2019 г. до 14.05.2019 г.

2. Констатации и оценки за изпълнението на критериите за програмна акредитация на професионално направление в съответствие със стандартите и насоките за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование (ESG) – част 1 (1-10) и по смисъла на чл. 78, ал. 3 от ЗВО (Таблица 4):

Въз основа на изводите в доклада на експертната група ПКЧНУ направи следните констатации и оценки за изпълнението на критериалната система:

По препоръка №1: Учебните планове и на двете специалности са структурирани така, че да отговарят напълно на националното законодателство. Независимо че в КМТМ няма единен стандарт за разработване на учебните програми, тяхното съдържание е унифицирано и съобразено с учебните планове. Квалификационните характеристики, които не са изрично озаглавени по този начин, са в съответствие с националната квалификационна рамка. Препоръката е изпълнена.

По препоръка №2: Щатният състав на КМТМ на ОТД към месец май на 2019 г. е 19 преподаватели, от които 58% притежават докторска степен, респ. хабилитационна длъжност, в области от ПН 3.8 „Икономика“. Трима от преподавателите са с хабилитация по научна специалност „Маркетинг“. Препоръката се изпълнява.

По препоръка №3: Констатирани са 6 участия на преподаватели в международни проекти, финансирани по европейски програми и частни фондове, и 54 участия в национални проекти, финансирани по ОП „РЧР“ и собствени средства на Колежа. Средно годишният брой на участията в проекти, които се падат на един преподавател, за отчетния период е 0,38. Относителният дял на преподавателите на

ОТД, които са участвали в проекти, е около 35% от щатния състав. По-голямата част от проектите продължават да бъдат с чисто приложна насоченост. КМТМ работи по изпълнение на препоръката.

По препоръка №4: КМТМ притежава разширена Еразъм харта, подновена за целия програмен период на програмата „Еразъм+“. Към месец май на 2019 г. колежът има 17 действащи споразумения за обмен по Програма Еразъм+ с партньори от 9 държави, които могат да обезпечат нуждите на студентите и преподавателите от мобилност. Препоръката е изпълнена.

Констатации за изпълнението на критерий 1.1 в съответствие със стандарт 1 от ESG - част 1 (1-10): „При извършване на обучение в професионалното направление се поддържа и развива политика за осигуряване на качеството, която се оповестява и е част от стратегическото управление на висшето училище”

Обучението по ПН 3.8 „Икономика” в КМТМ е в съответствие с действащото законодателство, с приетите вътрешни нормативни документи, включително със стратегията за развитие на ПН и формулираните мисия, цели и задачи. Налице е приета, публично оповестена и системно провеждана политика по качеството. Нейните параметри, правила и процедури по прилагане са разписани в „Наръчник за описание, приложение и управление на системата за управление и подобряване качеството на обучение“. В него не са разграничени и ясно посочени структурните звена и техните основни функции по нива на управление, нито хоризонталните връзки между тях, по които се реализира контрола върху качеството. Системата за управление на качеството е сертифицирана съгласно изискванията на стандарт БДС EN ISO 9001:2015. КМТМ осъществява регулярни вътрешни одити, фокусирани най-вече върху административното обслужване и стопанската дейност. Прилага се политика на обвързаност между научните изследвания и обучението, което е заложено като приоритет в основните стратегически документи на колежа и в стратегията за развитието на професионалното направление. Катедрите, които организират и провеждат обучението в ПН са „Маркетинг и търговия“ и „Предприемачество и мениджмънт“.

Констатации за изпълнението на критерий 1.2 в съответствие със стандарт 1 от ESG - част 1 (1-10): „Управление на качеството на образованието”

В КМТМ има изградена организация за управление на качеството на учебния процес за ПН 3.8. „Икономика”, която се основава на СУПКО. Управлението на качеството се осъществява от Съвета по качеството в рамките на три подсистеми, засягащи обучението, НИД и административната дейност. Протоколите от заседанията, свързани с качеството, и решенията на Директорския съвет и на Съвета по качество, се съхраняват на хартиен носител в библиотеката на колежа. Създаден е и се прилага „Етичен кодекс“, оповестен в Интранет. Има практика сигналите и жалбите, свързани с нарушаването на принципите и нормите на Етичния кодекс да се разглеждат и разрешават от ръководството преди формално да постъпят в комисията по етика. През оценявания период в КМТМ са организирани и проведени обучения, свързани с осигуряване на качеството в различни негови аспекти. В колежа се прилагат мерки за превенция срещу плагиатство..

Констатации за изпълнението на критерий 2.1 в съответствие със стандарт 2 от ESG - част 1 (1-10): „Висшето училище извършва обучение по професионалното направление като прилага процедури за разработване, одобряване, наблюдение и

обновяване на учебната документация (квалификационни характеристики, учебни планове и програми и др.) при съдействието на представители на партньорски организации, студенти и други заинтересовани страни”.

В КМТМ има приети методически стандарти за учебната документация, базирани на външни и вътрешни документи, където са систематизирани и унифицирани изискванията за разработване на основните елементи на учебната документация, както и на процедурите за нейното обновяване и актуализация. Част от учебните планове са публикувани в уебсайта на колежа. Студентите имат достъп до учебните програми по дисциплините посредством електронните студентски профили в е-система на колежа. Създаден е инструментариум за проследяване ефективността на учебните планове и периодично систематизиране и анализиране на текущата информация от потребителите на кадри относно връзката на учебните програми с равнището на практическа подготовка на студентите и препоръките за промени в учебната документация от заинтересованите страни. При оценяването на постиженията на студентите се използват ясно определени, обосновани и предварително огласени критерии за оценка на получената теоретична и практическа подготовка. Извършва се сравнителен анализ на учебните планове на специалностите с учебната документация на специалности в сродни ВУ, но сравнението е направено на база планове и програми за ОКС „Бакалавър“. Въз основа на сравнението са изведени спецификите на обучението в КМТМ, които са базирани на практическа насоченост и гъвкавост при избора на профилиращи дисциплини (СУБ). Установени са университетски стандарти за качество на обучението, заложи в предписанията за разработване, обсъждане, приемане, утвърждаване и актуализиране на учебната документация, посредством съответните процедури в СУПКО, но няма единен образец, по който да се изготвят учебните програми. Проучването на мнението на потребителите на кадри и студентите се осъществява чрез анкетни допитвания, оценяващи качеството на отделни дисциплини; чрез обсъждане при срещи с работодатели и чрез включването на експерти от практиката и бизнеса в катедрените обсъждания. Прилагат се процедури за разработване, обсъждане, приемане, утвърждаване и актуализиране на учебната документация, които са в съответствие с националните нормативни изисквания за структурата на учебната документация. Налице са технически и административни пропуски при изготвянето на учебните планове и програми. Съотношението на избираемите към задължителните дисциплини в аудиторната заетост за двете специалности е съответно 16% и 17%.

Констатации за изпълнението на критерий 3.1 в съответствие със стандарт 3 от ESG - част 1 (1-10): „Съществува система от правила и дейности, свързани със стимулиране на мотивацията и активната позиция на студентите в процеса на обучение по съответното професионално направление”.

В КМТМ са създадени правила за обучение на студентите в съответното ПН, според които учебната документация отговаря на съвременните изисквания за развиване на професионалното направление и отразява позицията на бъдещия специалист в националната квалификационна рамка за висше образование, а също така и в квалификационната рамка на Европейското пространство за висше образование. Колежът е създал действаща система и организация за активното включване на студентите в практически занятия. Освен по проектите на МОН,

студентите провеждат практики съгласно сключени договори за партньорство с институции, организации и фирми. Колежът проучва мнението на студентите относно тяхната удовлетвореност от провежданите стажове по програма „Студентски практики“ на МОН. В рамките на колежа се провеждат периодични проучвания на мненията и предложенията на настоящите и завършилите студенти по въпросите на обучението. Провеждат се, периодични проучвания на мненията и предложенията на възможните потребители на кадри относно удовлетвореността от качеството на придобитите знания и умения на студентите, които са провели учебни практики и стажове при тях. Делът на реализираните студенти по своята специалност от общия брой на дипломираните за акредитационния период е 59.43%. Прилагат се съвременни методи за оценяване постиженията на студентите. Използваните методи и стандарти за проверка и оценка на знанията са ясно дефинирани и оповестени в учебната документация. Резултатите от текущия контрол и от извънаудиторната заетост се отразяват с различна тежест в крайната оценка на студента, според заложените условия в учебните програми, макар че няма единен стандарт за това, приет в КМТМ. Налице е обратна връзка между преподаватели и студенти, реализирана чрез преки контакти, анонимни анкети и комуникация чрез електронна поща. Изградена е функционираща електронна система с профили на студентите и преподаватели, с достъп до повечето нормативни документи, регламентиращи видовете изпитни процедури, оценки от изпити и др. Въвеждането на електронната административна система „Архимед“ през 2015 г. допринася за прозрачната обратна връзка между преподаватели, студентите и администрацията. Съществува практика за включване на представители на практиката в държавните изпитни комисии. В нормативните документи на КМТМ, свързани с качеството на обучението, е предвидено осъществяване на текущ мониторинг и анализ на резултатите от обучението, който включва участие на студенти и работодатели. През наблюдавания период са осъществени два вътрешни проекта, с които се цели проучване на мнението на работодатели и набелязване на мерки за изграждане на практически умения у студентите. Резултатите от регулярно провежданите анкети със студенти и работодатели се обсъждат на заседания на ресорните катедри, след което се набелязват мерки за оптимизиране на учебния процес. Има процедура за разглеждане на студентски жалби, която е регламентирана в Правилник за вътрешния ред. Правата и задълженията на студентите са регламентираны в Правилника за организация на учебната дейност. За разглеждания период в КМТМ няма получени писмени жалби от студенти, тъй като регистрираните проблеми се решават превантивно.

Констатации за изпълнението на критерий 4.1 в съответствие със стандарт 4 от ESG - част 1 (1-10): „Институцията оповестява публично приетите от нея документи, очертаващи „жизнения цикъл“ на студента: прием в съответното професионално направление, развитие, признаване и дипломиране, както и доказателства за последователното им и прозрачно прилагане”.

В КМТМ са създадени условия за информиране и ориентиране на кандидат-студенти и студенти за възможностите, които Колежът предоставя за изграждането им като специалисти. Приемът на студенти се осъществява по документи и въз основа на събеседване. В уебсайта на КТМТ не са оповестени

всички правила и условия за кандидатстване и класиране. Основна роля за успешното адаптиране на студентите имат администрацията на Колежа и преподавателския екип, които поддържат директна връзка с всеки един студент. Практиката на КМТМ за признаване на квалификациите на придобита в чужбина степен на висше образование е на базата на разписани норми в Правилника за организация на учебната дейност. Тази практика изцяло съответства на принципите на Лисабонската стратегия и се реализира от специално създадена Комисия. Налице е установена практика за признаване на учебни курсове и кредити от чуждестранен университет, но няма разписана нормативна процедура. През оценявания период изходящата мобилност на студенти от ПН 3.8 „Икономика“ е задоволителна. През акредитационния период са реализирани 13 изходящи студентски мобилности, а входящите са 9. Няма ясно изразена тенденция в студентската мобилност. Действат правила за включване на студентите в изпълнението на проекти и научни форуми на всички етапи от тяхното обучение. За периода на оценяване са проведени 11 студентски форума с общо 406 участника, от които са приети за публикуване 58 доклада. Налице е негативна тенденция в участията на студентите в научни форуми и публикационна дейност. Спазват се изискванията към съдържанието на основните документи за образование и квалификация, съответстващи на Наредбата за държавните изисквания към съдържанието на основните документи, издавани от висшите училища. Действа система за регистриране на реализацията на завършилите студенти. Проследяването на реализацията на завършилите става от Alumni клуб и Бизнес клуб въз основа на анкетни проучвания и лични контакти. На този етап системата не функционира като единна онлайн платформа.

Констатации за изпълнението на критерий 5.1 в съответствие със стандарт 5 от ESG - част 1 (1-10): „Институциите имат разработена политика за осигуряване на качествен академичен състав чрез прилагане на прозрачни процедури като част от стратегията за развитие на професионалното направление”.

В КМТМ са утвърдени и се прилагат процедури за заемане на академични длъжности, регламентирани в Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности. Вътрешната нормативна уредба обаче не е актуализирана, съобразно последните промени в ЗРАСРБ и правилника за неговото приложение. Нормативната уредба и критериалната система са публично оповестени на уебсайта на Колежа. Преподавателите на ПОТД в КМТМ, които водят дисциплини в специалностите са 16, от които 4 професори и 5 доценти. Техният дял е 67% от общия брой на преподавателите. Средната възраст на хабилитираните преподаватели на ПОТД е 56 години, като тя се запазва сравнително постоянна за целия период. На ВОТД в КМТМ работят 3 преподаватели, чийто дял е 12,5% от общия брой на преподавателите. Преподавателите на ОТД водят повече от 75% от аудиторните и практическите занятия по всяка една от специалностите. Хабилитираните лица на ОТД покриват почти 100% от лекционните курсове. Тази обезпеченост напълно съответства на законовото изискване по чл. 26, ал. 1 от ЗВО. Изградена е и систематично се прилага система за атестиране на академичния състав. В основата на системата е утвърденият Правилник за атестиране на академичния състав. Атестирането се извършва по групи показатели, а оценката е иконометрична и отговаря на скала от нула до 200

точки. За отчетния период е утвърдена практика за обмен на преподаватели с ВУ в чужбина, с които има споразумения за партньорство по програма "Еразъм" и „Еразъм+“. Реализираните мобилности са с цел преподаване и обучение. Общо 6 преподаватели на Колежа са реализирали изходяща мобилност през отчетния период, а входящата мобилност е на 7 чуждестранни преподаватели.

Констатации за изпълнението на критерий 5.2 в съответствие със стандарт 5 от ESG - част 1 (1-10): „Научноизследователска и художествено-творческа дейност на академичния състав и участие на студентите и докторантите в нея”

В КМТМ има създадени нормативни, организационни и финансови условия за включване в НИД на преподавателите, осигуряващи обучението. Констатирани са 60 участия на преподаватели в международни и национални проекти и 75 участия в научни форуми за периода на самооценка. Броят на участията на преподавателите в проекти се запазва постоянен през отделните години на акредитационния период (с изключение на учебна 2014-2015г.), докато тенденцията при научните форуми е положителна с темп на прираст от 67%. Относителният дял на преподавателите на ОТД е 35% от щатния състав. Установени са значителни флуктуации в публикационната дейност на преподавателите от ПН 3.8 „Икономика“ за отчетния период. Общо за периода са публикувани 137 научни издания, по-голямата част от които са научни доклади. Средногодишно на преподавател е пада по 1,2 публикации. Публикациите в реферирани издания са около 70%. Положителна е тенденцията с броя на цитиранията на преподавателите в реферирани издания. Средно на година се цитират по 11,2 публикации на преподаватели. КМТМ разполага с издателски фонд, който подпомага публикуването на научноизследователската продукция на академичния състав при спазване на вътрешните правила.

Констатации за изпълнението на критерий 6.1 в съответствие със стандарт 6 от ESG - част 1 (1-10): „Има осигурена и непрекъснато развиваща се финансова, материално-техническа и информационна база, необходима за учебно-преподавателската, научноизследователската, художествено-творческата и спортната дейност по професионалното направление, както и подходяща среда за дистанционно обучение, ако провеждат такова”

КМТМ притежава собствени гради, пригодени за учебни цели, но към настоящия момент осъществява дейността си в наети помещения. Наетите помещения могат да обезпечат учебния процес на качествено ниво и напълно покриват нуждите на Колежа. ПН „Икономика“ разполага с четири компютърни зали с достатъчно работни места, които да осигурят комфортна работа на всеки студент. Всички компютри са с лицензиран софтуер. Колежът няма закупен специализиран софтуер, вкл. за статистически анализи. В КМТМ има осигурен безжичен достъп до Интернет. Библиотеката на КМТМ не е голяма, но капацитетът ѝ е достатъчен, за да покрие нуждите на студентите. Тя включва заемна служба, читалня и книгохранилище. Работното ѝ време е удобно за студентите. Притежава всички учебници и пособия, необходими за учебния процес, но трудно би обезпечила една сериозна научно-изследователска дейност. Средно всяка година библиотечният фонд се обновява с 3,5%. КМТМ не предлага и не развива дистанционната форма на обучение по програмите. Колежът е интегрирал онлайн платформата Share Point, в която са качени електронни материали по някои от

дисциплините в помощ на студентите от редовна и задочна форма. Осъществява се практика на административно и академично обслужване, основаващо се на директната връзка със студентите. В помощ на студентите се назначават ментори по групи, тютори в специализираните учебни блокове и наставници на практики. Липсват единни правила, процедури и стандарти за административно обслужване.

Констатации за изпълнението на критерий 7.1 в съответствие със стандарт 7 от ESG - част 1 (1-10): „Институциите имат изградена организация за управление на информацията, свързана с реализацията на обучението по професионалното направление и последващата реализация на завършилите”.

Съществува частично изградена система за събиране на информация от студентите и потребителите на кадри за качеството на обучение и реализацията на завършилите кадри. Създадена е организация за проследяване реализацията на завършилите, основана предимно на поддържане на лични контакти и кореспонденция с тях. По данни на колежа 59.43% от завършилите студенти са се реализирали през последните 5 години. Съществуващият на страницата на колежа линк към Алумни асоциация не е свободно достъпен. Освен учебни планове на двете изучавани специалности в КМТМ не е констатирано съществуването на информационни масиви относно световни постижения в ПН 3.8 „Икономика“ и актуалността на предлагания учебен материал.

Констатации за изпълнението на критерий 8.1 в съответствие със стандарт 8 от ESG - част 1 (1-10): „Институциите публикуват ясна, точна, обективна, актуална и лесно достъпна информация за всички дейности, свързани с обучението по професионалното направление”.

Информационната политика на КТМТ се основава на Политиката по качество на колежа, която осигурява публичност на провежданите от ВУ образователна и научноизследователска дейност от преподаватели и студенти. На сайта на висшето училище е налична актуална информация за обучението в ПН, която е непълна в някои аспекти. Редица от посочените линкове в менюто на сайта са неактивни. Основен източник на справочна информация относно „жизнения“ цикъл на студентите, съпътстваща ги от тяхното кандидатстване до дипломирането им, както и възможности за реализация, е сайтът на колежа и платформата Share Point. Условието за обучение, квалификационните форми и перспективите за професионална реализация в съответствие с нуждите на пазара на труда са достъпни на сайта. Научните постижения на преподавателите и студентите се популяризират чрез публикуване на информация за участието на преподаватели и студенти в научни и други форуми и мероприятия. На сайта има генериран линк, включващ програма Еразъм+, но информацията там не е пълна, с изключение на съобщение за възможност за двустранен обмен на студенти с португалския институт „Ишкап“.

Констатации за изпълнението на критерий 9.1 в съответствие със стандарт 9 от ESG - част 1 (1-10): „Институциите извършват регулярен мониторинг (преглед) и актуализиране на учебните програми, съобразно еволюцията на научните знания и технологии, при обучението по професионалното направление”.

Има частично изградена нормативна база за управление и провеждане на текущ мониторинг на качеството на образование и актуализиране на учебната документация, съобразно еволюцията на научните знания и технологии при

обучение. Вътрешни одити се провеждат регулярно, резултатите се подлагат на подробен анализ и въз основа на това се предприемат мерки за повишаване на качеството на обучение. Налице са практики за следене, планиране и изпълнение на дейности по повишаване успеваемостта на студентите от ПН в процеса на тяхното обучение, като се предприемат конкретни мерки в организацията на учебния процес, насочени към повишаване мотивацията за учене и решаване на организационни проблеми.

Констатации за изпълнението на критерий 10.1 в съответствие със стандарт 10 от ESG - част 1 (1-10): „Институциите извършват планирани дейности за самооценяване и външни оценки на всички учебни програми по професионалното направление”

КМТМ е обект на периодични външни одити, във връзка с които се провеждат регулярни самооценки. Външните одити са провеждани от НАОА, ISO 9001:2008, Trendence Graduate Barometer Institute и други институции. Информация за резултатите от проведените външни одити не е открита на страницата на КМТМ. Предприемат се действия за подобряване на качеството на предлаганото обучение по ПН 3.8 „Икономика“ за успешна работа в конкурентна среда. Към момента на проверката няма практика за включване на преподаватели от други ВУ в състава на държавните изпитни комисии, но са били включвани представители на бизнеса през последните две години от акредитационния период. След приключена процедура по САНК КМТМ продължава да работи за изпълнение на задължителните препоръки.

В резултат на констатациите за резултатите от извършеното оценяване, проведено на **30.10.2019 г. (Протокол № 29)**, на основание чл. 88а, ал. 5, т.1 от ЗВО и чл. 38, ал. 2 от ПДНАОА, членовете на ПКСНУ гласуваха оценки по критериите за програмна акредитация на професионално направление по десетобалната система, в съответствие с чл. 79, ал. 1 от ЗВО.

След обобщаване на резултатите от гласуването, в съответствие с приетите от Акредитационния съвет на НАОА „Правила за гласуване на процедури за акредитация и за оценяване на проекти”, Постоянната комисия по стопански науки и управление взе следното **РЕШЕНИЕ:**

1. Дава програмна акредитация на професионално направление 3.8 „Икономика“ в Колеж по мениджмънт, търговия и маркетинг на основание обща оценка: **7,46 (седем цяло и четиридесет и шест стотни).**

За ОКС «професионален бакалавър»

- „Маркетинг“ – редовна и задочна форма на обучение.
- „Предприемачество“ – редовна и задочна форма на обучение.

2. Срокът на валидност на акредитацията е пет години, в съответствие с чл. 79, ал. 4 от ЗВО.

3. Определя капацитет на професионално направление 3.8 „Икономика“ в Колеж по мениджмънт, търговия и маркетинг - София, за ОКС „професионален бакалавър“ – 1200 студенти (редовна и задочна форма на обучение).

Общо за професионалното направление: 1200 студенти.

Постоянната комисия по стопански науки и управление формулира следните препоръки:

1. Да се увеличи публикационната активност на преподавателите по проблематиката на професионалното направление.

Срок: постоянен

2. Да се увеличи участието на преподаватели и студенти в научноизследователски проекти.

Срок: постоянен

3. Уеб-сайта на Колежа да се допълни с информация съгласно изискванията на стандарт 8 от критериалната система на НАОА за програмна акредитация на професионално направление и същата да се поддържа в актуално състояние

Срок: септември, 2020 г.

Обща словесна оценка в съответствие с получената числова оценка: съществено съответствие

Председател на ПКЧУ:

(проф. д-р Галина Младенова)